

Spørgsmaalet om Fæstegodssets Afløsning er jo gammelt her i Landet. Vi havde neppe faaet de raadgivende Provindsialstænder inden for vore Dørre, før denne Sag begyndte at røre sig, og efterhaanden vandt den et stort Terrain selv i de raadgivende Provindsialstænder, navnlig i dem for Distrikterne. Grundfættningen, hvorpaa vor Fæstevogtning hviler, er jo den, at den Jord, hvorpaa der hviler Fæstebaug, er undergivet alle de Indskræntninger og Begrænsninger over for Godsæierne, som Lovgivningen har sat for at sikke Landets jevne Bondebefolkning Brugen af disse Jorder; Drotterne, som eie Jorden, skulle have en passende Indtægt af den, men selve Brugen skal bestandig gives i Bondestandens Hænder. Smidlevtid har vor Udsvilling ført med sig, at Jorddrotterne have været saa heldige, at deres Interesser, til stor Uheld for Bondestanden, bestandig have havt gode Venner i Regjeringens Stære. Før 1848 havde vi Regjeringskollegier, og navnlig var Rentekammeret det Kollegium, der nærmest havde med Landforholdene at gjøre; under visse Forhold var det ogsaa Rancelliet. De Præsidenter, der sadde i disse to Kollegier, vare store Godsæiere og ledede under deres Styrelse af Kollegierne Landpolitiken til stor Fordel for Jorddrotterne, altsaa til Stæde for Bondestanden. De havde en Bevillingsværet, som de brugte i den alleryderste Udsvælgning, dels for sig selv med Hensyn til deres egne Godser, dels med Hensyn til deres høie Kollegaer, Godsæierne, saaledes at de derved efterhaanden satte Jorddrotterne i Stand til at unddrage en meget stor Del af den fæstepligtige Jord fra den Hensigt, hvori den var gjort fæstepligtig, hvorimod den overgik til friere Brug for Jorddrotten. Det er jo almindeligt bekendt, at hele Landsbyer med Fæstebaug efterhaanden ere forsvundne for Forpagtergaarde ved Bevillinger fra disse Kollegier, hvis Præsidenter selv havde Interesse af at lede Styrelsen i den Retning. Det gif endog saa vidt, at vor Lovgivning, nemlig en Lov af 1838, betydelig udvidede Jorddrotternes Myndighed over Fæstegodsset og over Fæsterne selv samt deres Fæstestæder, og denne Politik førtes i stedse større og videre Kredse indtil 1848. Da man efter 1848 og især i Begyndelsen af vor frie Udsvilling maatte se en Del anderledes paa Sagen, maatte man endog sætte hele Rader af Jorddrotter under Tiltale for Overtrædelser af deres Ret over for Fæstegodsset, altsaa for Vandinger, der endog gif videre end de Bevillinger, de havde vidst at skaffe sig, og jeg har offentlig paavist uden at det blev modsaat i den Tid, at baade Rentekammerets og Rancelliets Præsidenter ved Administrationen af deres Fæstegods havde gjort sig skyldige i ligesaa store Lovovertrædelser som de fleste andre Godsæiere. Man kan altsaa forstaa, at de ikke gjerne med Kraft vilde gribe ind mod Andre, naar de selv begif lignende Overtrædelser; medens de vare satte

til som Chefer for et Kollegium at forhindre eller paatale Lovovertrædelser af Andre, gjorde de sig selv skyldige i saadanne. Man var derfor meget uheldig skillet, og blev det fremdeles, efter 1848, idet for det første de Bevillinger, der vare givne under Absolutismen, maatte erkjendes eller i alt Fald blive erkjendte for at være gyldige under den nye Tilstand. Der var ikke saa, men mange af den Slags Bevillinger, som enten delvis eller i det Hele endnu ikke vare benyttede, men de bleve respekterede, og igjennem dem have Godsæierne til Fordel for sig selv ogsaa efter den Tid kunnet inddrage ikke ubetydeligt Fæstegods til en friere Brug. Dertil kom endvidere, at den gamle Bevillingsmyndighed gif over til den nye Styrelse. Naagte alle de Anstrengelser, man har gjort, for dog endelig en Gang at faae Ende paa dette Fæstevæsen, har det ikke kunnet lykkes ved en Lov at faae givet Bestemmelser for Overgangen til Selveiendom, og i hele den lange Mellemtid har Regjeringen ogsaa efter 1848 i stor Udsvælgning benyttet den Bevillingsmyndighed, der er overgaaet til den fra den absolutistiske Tid. Vi have faaet Opgivelser fra de høitagede Indenrigsministre om, hvormeget Fæstegods der var i Landet f. Ex. i 1835, og hvormeget der er nu; vi have hørt den nuværende høitærede Indenrigsminister sige, at der ingen Behov er for en Fæstefælsningslov, thi nu er det fæstepligtige Hartkorn svundet ind til saa og saa meget, nu er der kun saa og saa mange Gaarde tilbage med saa og saa meget Hartkorn, og dette er et Bevis for, at vi efterhaanden ville komme igjennem uden en saadan Lov, men vi mangle endnu indtil Dato Oplysning om, hvor Meget af denne Formindsfelse af det fæstepligtige Hartkorn fra 1835 til nu der skyldes Røst af Fæstere af deres Gaarde, og hvor Meget af Formindsfelsen der skyldes Inddragelse under Hovedgaardene eller Forandring fra fæstepligtigt til frit Hartkorn, hvorved det er unddraget Bondestandens Brug gjennem Bevillingsmyndigheden. Før vi gjennem disse smukke Tal kunne dømmes, at vi ere komne saa vidt, og at det vil klare sig med Resten ad den Vej, vi hidtil ere gaaede, maa vi have bestemte Oplysninger — jeg antager, at den ærede Minister, om han end ikke nu kan give dem, vil sørge for, at han meget snart vil kunne gjøre det — om, hvormeget det Hartkorn, som fra at være fæstepligtigt er gaaet over til Jorddrotternes eget Brug, til Forpagtergaarde eller Lignende, udgjør. Naar vi have Oplysning foreliggende derved, holder jeg mig fuldt overbevist om, at det vil vise sig, at det er høist paatrængende, at vi faae en Lov, som gjør Ende paa det tilbageblevne Fæstevæsen. For hvert Aar, der gaar, vil nemlig det, der er tilbage af dette Hartkorn, svinde ind ved Fortsættelse af Bevillingsmyndigheden, samt derved, at mere og mere tages af disse store Jorddrotter i Stedet for, at det skulde gaa over i Bondestandens Hænder, og det Hartkorn, der nu er til-